

תבא

פריערדיקע און ניט צו די ווייטערדיקע פסוקים.

דעריבער לערנט רש"י אז „ושמרת ועשית אותם“ איז א ברכה מיט וועלכע אידן ווערן געבענטשט פאר זייער קיום מצות בכורים, וואס דאן האט דער פסוק (אלס ברכה און שכר פארן קיום מצות בכורים) א שייכות צו די פסוקים שלאחרי, ווייל אויך אין זיי רעדט זיך שבחם של ישראל — אז אידן זיינען זוכה צו „וה' האמירך וגו'“ צוליב דעם וואס „את ה' האמרת גו'“.

ב. דערמיט איז אויך מובן דער דיוק הלשון פון רש"י „הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה“ — דלכאורה האט רש"י געדארפט שרייבן „תביא לשנה הבאה“ (דעם זעלבן לשון וואס ער זאגט פריער: „הבאת בכורים היום“), אדער „תעשה לשנה הבאה“ (כל' הכתוב „ועשית אותם“). פארוואס זאגט רש"י „תשנה כו'“?

עפ"י הנ"ל אבער, אז די ברכה „ושמרת ועשית אותם“ האט א שייכות און איז בדומה צו די ווייטערדיקע פסוקים, איז מובן דער טעם וואס רש"י נוצט דא דעם לשון „תשנה“:

(6) וראה לקו"ש ח"ט ע' 166.

(7) ובתנחומא (פרשתנו א'): „תזכר“ (אלא שמסיים „כאדם שהוא גותן כו' ואומר לו יהי שתשנה ותתן לי לשנה אחרת“). אבל בתנחומא באבער (ב'): „תשנה“.

א. אין אונזער סדרה, נאך דער פרשה פון בכורים און ווידי מעשרות, זאגט דער פסוק¹: „היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך“. שטעלט זיך רש"י (אין צווייטן דבור המתחיל) אויף די ווערטער „ושמרת ועשית אותם“ און איז מפרש: „בת קול מברכתו הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה“.

דער טעם פארוואס רש"י לערנט אז „ושמרת ועשית אותם“ מיינט ניט א ציווי נאר א ברכה — כאטש אז לויטן פירוש הפשוט איז עס א לשון פון ציווי (און ווי עס לערנען טאקע אנדערע פשטני המקרא²) — איז מובן אין פשטות (ווי מפרשים³ זיינען מסביר):

וויבאלד אז דער פסוק „היום הזה וגו'“ קומט נאכדעם ווי ס'האט זיך פאר-ענדיקט די פרשת הציוויים אויף בכורים און ווידי מעשרות, און אויך נאך דעם מתאר זיין דעם קיום הציוויים בפועל (ווי רש"י איז מפרש אין פסוק⁴ „השקיפה ממעון קדשך“ — „עשינו מה שגזרת עלינו“); אויך די פסוקים וואס שטייען נאך „ושמרת ועשית אותם“ ריידן אויך ניט מער וועגן ציוויים, נאר וועגן שבחם של ישראל: „את ה' האמרת גו' וה' האמירך גו'“⁵ — האט דאך קיין ארט ניט צו לערנען אז „ושמרת ועשית“ איז א ציווי, ווייל דעמאלט האט דאך דער פסוק ניט קיין המשך וקישור, ניט צו די

(1) כו, טז.

(2) ראב"ע, ספרינו ועוד.

(3) ראה בארכה מפרשי רש"י כאן.

(4) שם, טו.

(5) שם, יז, יח.

(*) וכ"ה גם בדפוס ראשון דרש"י, בכמה כתי דרש"י, וכ"ה גירסת הראים. אבל בדפוסים שלפנינו (וכן בדפוס שני וכמה כתי דרש"י) הוא כנפנים — תשנה.

דינים פון בכורים רעדט זיך לפני פניו
— אין דער פרשה וואס פאר פ'
מעשרות —

היינט פארוואס זאגט רש"י, הבאת
בכורים — אז דער פסוק באציט זיך צו
דער פרשת בכורים וואס איז, לפני
פניו, און נישט צו פרשת מעשרות, וואס
איז, לפניו?

[הגם אז מ'געפינט בכמה מקומות¹²
אז א פסוק באציט זיך נישט בלויז צו
„לפניו“ נאר אויך צו „לפני פניו“ — איז
אבער נישט מסתבר צו זאגן (ובפרט —
אין דרך הפשט) אז א פסוק זאל זיך
באציען נאר צו לפני פניו און נישט צו
לפניו!]¹³

מען קען נישט זאגן, אז רש"י בריינגט
בכורים אלס א דוגמא (זייענדיק דער
ערשטער ענין פון דער סדרה), אבער די
ברכה גייט אויך אויף מעשרות¹⁴ —
ווייל דער לשון הברכה, תשנה לשנה
הבאה איז נישט מתאים אויף (ווידי) ¹⁵
מעשרות, וואס איז נישט „לשנה הבאה“
(נאר איינמאל אין דריי יאר). איז דער-
פון מוכרח אז רש"י לערנט אז די ברכה
„ושמרת ועשית אותם“ איז געזאגט גע-
ווארן בלויז אויף בכורים.

ד. ועוד ועיקר — ובל' העולם — די
קלאץ קשיא: בכל התורה וואו עס ווערט
גערעדט וועגן שכר וברכה פאר קיום
מצות דערציילט עס תורה (ולכל
הדורות) אז דער אויבערשטער האט
מבטיח געווען שכר המפורש שם פאר
דעם קיום פון דער מצוה המפורשת שם
(אדער פאר קיום כל המצות), ווי

אין די פסוקים „את הוי' האמרת גו'
וה' האמירך גו'“ זאגט תורה, אז דער
שכר וואס דער אויבערשטער גיט איז
מדה (— „האמירך“) כנגד מדה¹⁶
(— „האמרת“): ווייל „ה' האמרת“
קומט דער שכר אין דעם (זעלבן) אופן
— „וה' האמירך“; ובפרט אז „האמרת“
און „האמירך“ וויינען לשונות וואס „אין-
להם עד מוכיח במקרא“¹⁷ — איז דאך
קלאר אז „וה' האמירך“ איז פונקט
כהתאם צו „את ה' האמרת“.

און דעריבער לערנט רש"י אז אויך די
ברכה „ושמרת ועשית אותם“, וואס
קומט בדוגמא ווי „את ה' האמרת גו' וה'
האמירך גו'“, איז נישט סתם א ברכה, נאר
א ברכה פון „תשנה לשנה הבאה“: דו
וועסט דעם צווייטן יאר איבערזחורין די
זעלבע זאך וואס דו טוסט היינט — דער
שכר איז מדה כנגד מדה.

ג. מען דארף אבער פארשטיין וואס
רש"י זאגט „הבאת בכורים“ לפני —
אין דער פרשה וועלכע איז בסמיכות
צום פסוק „היום הזה גו' רעדט זיך
וועגן די דינים פון מעשר (און הגם אז
מיט „וגם נתתיו“¹⁸ וואס מען זאגט אין
וידי מעשרות, איז מען מוכרח אויך
[תרומה און] בכורים¹⁹, איז אבער דער
עיקר הוידי אויף מעשר²⁰) און וועגן די

(7) ע"ד יתרו ית, יא ובפרש"י שם. וראה סוטה

ט, ב ואילך, ובכ"מ.

(8) פרש"י עה"פ.

(9) שם, יג.

(10) פרש"י שם.

(11) וכלשון רש"י שם: „התודה שנתת
מעשרותיך“. וכדמוכח מהתחלת הפרשה — כי
תכלה לעשר את כל מעשר גר (אוי) ואמרת גו'.
אלא שבוידי על המעשרות מוכיחין דרך אגב (ורק
ברמ ד'גמ') גם תרומה וביכורים.
וגם ע"פ דרך ההלכה. עיקר הוידי במעשר הוא
(רמב"ם הלכות מע"ש פ"א הי"ד). ולהעיר מלקוטי
לוי יצחק אגרות ע' רנח ואילך.

(12) כפרש"י עקב יא, יט.

(13) להעיר מפרש"י עקב יא, ז. יג. ראה יב, ח.

ובכ"מ.

(14) וראה משכיל לדוד כאו.

ביז צום זמן הביעור — איז דאך גאר היפך הברכה.

דעריבער איז רש"י מוכרח צו לערנען אז די ברכה קומט בשייכות נאר צו בכורים, וואס דאן איז דער „תשנה“ א ברכה, אז אויך „לשנה הבאה“ וועט ער בריינגען זיינע בכורים, בכל לבבך ובכל נפשך.

וא"ו. עס בלייבט אבער ניט גלאזטיק: ווי אזוי איז שייך אז דער פסוק „ושמרת וגו'“ זאל ניט האבן קיין שייכות צו דער פרשה הסמוכה לו, נאר דוקא צו א פריערדיקער פרשה?

מזו מען זאגן, אז הגם די כללות הפרשה לפניו פון „היום הזה וגו'“ רעדט וועגן (ווידיז) מעשרות, איז אבער בסיומה — בסמיכות ממש צו „היום הזה“ — פאראן אז ענין וואס האט א שייכות מיוחדת צו בכורים, ובהמשך צו דעם קומט דער פסוק מיט דער ברכה אויף בכורים.

והביאור: די פרשה „כי תכלה לעשר“ ענדיקט זיך מיט די ווערטער „ארץ זבת חלב ודבש“, וואס דאס מיינט (ווי רש"י טייטשט אין פרשת בא ¹⁷) „חלב זב מן העצים ודבש זב מן התמרים“ — וואס די ביידע זאכן זיינען ניט מחויב אין מעשר. דער חיוב פון מעשר, בדרך הפשט ¹⁸, איז בלויז בא דגן תירוש ויצהר ¹⁹, אבער ניט אויף חלב ודבש.

ועוד ועיקר — מעשר דארף מען

בפרשתנו: את הוי' האמרת גו' והוי' האמירך גו', און לאחר ז' זה ¹⁵ — באריכות גדולה: והי' אם שמוע גו' ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך גו' — דא זאגט רש"י א חידוש גדול ומיוחד — וואס (בל' רש"י) אין לו עד במקרא: אז א איד האט מקריב געווען ביכורים האט א בת קול עס געבענטשט תשנה לשנה הבאה!

וואס לכאורה איז אויך ע"פ הלימוד ע"ד ההלכה רמז דרוש וסוד איז קשה — ברכת בת קול מאן דכר שמי, ובפרט אז

דאס זאגט רש"י ע"פ דרך הלימוד פון רש"י ¹⁶ „לא באתי אלא לפשוטו של מקרא“?

ה. דער ביאור בהנ"ל:

די פרשה לפניו רעדט וועגן „כי תכלה לעשר גו' בשנה השלישית“. איז אויב מען וואלט געלערנט אז „ושמרת ועשית אותם“ — וואס לויט רש"י מיינט עס „תשנה וכו'“, כנ"ל — גייט אויף מעשרות, וואלט דאן אויסגעקומען אז מען בענטשט אים, אז אויך דעם צווייטן מאל וועט ער ברענגען די אלע מעשרות אויך פון ערשטן און צווייטן יאר ערשט בשנה השלישית — און אזוי קען מען ניט זאגן, ווייל

[נוסף אויף דעם וואס דער פסוק זאגט „ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך“, און ווען מען טוט א מצוה „בכל לבבך ובכל נפשך“, איז ניט שייך אז מען זאל איר אפלייגן אויף א יאר און צוויי יאר — איז]

דער „תשנה“ — אז אויך דעם צווייטן מאל וועט ער פארהאלטן די מעשרות

(17) יג, ה.
(18) וגם ע"פ דרך ההלכה, שיטת רש"י (דבי עסקינו) במס' ברכות (לו, א ד"ה גבי מעשר. וראה פרשי ר"ה טו, סעי'ב. כס"מ הלכות תרומות פ"ב. רדב"ז הל' מעשר פ"א היט) שחויב מעשר מדאורייתא הוא רק בדגן תירוש ויצהר.
(19) כלשון הכתוב ראה יד, כג.

(15) כה, א ואילך.

(16) בראשית ג, ח.

ז. עס בלייבט נאך אבער ניט פאר-
ענטפערט — ובהקדם: מצות הבאת
בכורים איז מדגיש וביחוד דעם ענין פון
מדה כנגד מדה — וויבאלד אז „וויציאנו
ה' ממצרים" (עבודה קשה וכו') צו קצה
ההפכי „ויתן לנו ג' ארץ זבת חלב
ודבש" דארף אויך זיין ניט כל הפירות
נאר דוקא ראשית און אין זיי גופא דוקא
תאנה (וכי"ב) שביכרה²⁵, און אזוי אויך
פון אויבערשטן צו אידן — „את הוי'
האמרת היום" דערפאר איז „והוי'
האמירך היום",

פרעגט זיך — אויף באווייזען אז ער
איז ניט כפוי טובה און אין אן אופן פון
כנגד מדה איז גענוג: „ולקחת מראשית
ג' והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אל ג'
(כנגד מדה פון „ויביאנו אל המקום
הזה" הנה הבאתי ג' והנחתו לפני ה' א
ג'") (כנגד מדה פון „ויתן לנו את
הארץ"),

אז ער איז אבער מוסיף: „הגדתי היום
לה' א' און נאכמער אין אן אופן פון
„וענית" הרמת קול — קומט דאך עס
מדה אויך כנגד מדה זי, וויבאלד אז
דאס איז תוכן המצוה, כנ"ל,

דערפאר איז פשוטו של מקרא מכריח
צו זאגן אז עס איז געווען מדה „וענית"
מלמעלה כנגד זיין „וענית".

ווי קען עס אבער זיין אז ווען ס'איז
געווען „כשמעכם את הקול" ²⁶ האבן
אידן געטענה'ט „כי מי כל בשר אשר
שמע קול אלקים ג' קרב אתה ושמע" ²⁷
— דאס איז שייך צו משה און צו „נביא
אלקים ג' כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר
אליהם" ²⁸,

בריינגען פון כל תבואת זרעך ²⁰ ניט נאר
פון ארץ חטה ג' ארץ זית שמן —
ששמנו אגור בתוכו ^{20a} אדער נאר פון
חמרים וואס דער דבש איז זב מהן ²¹ —
וואס דאס מיינט זבת חלב ודבש.

מיט ביכורים אבער האבן זיי יע א
שייכות [ביכורים איז חל אויך אויף
(דבש) תמרים, ווי רש"י ברענגט
בתחילת הסדרה ²²; און] „ויתן לנו ג'
ארץ זבת חלב ודבש" — איז דער טעם
מצות הבאת ביכורים ²³ (באווייזן אז ער
איז ניט קיין כפוי טובה ²⁴), און ווי ער
איז גלייך ממשיך: „ועתה הנה הבאתי
את ראשית וגו'" — נאר פון אזוינע
פירות בריינגט מען בכורים.

און דעריבער, הגם די גאנצע פרשה
(פאר „היום הזה") רעדט וועגן (ווידי'ן)
מעשר, און אויך די ווערטער „זבת חלב
ודבש" זיינען בהמשך הבקשה „וברך ג'
וואס מען בעט בעת ווידי'ן מעשרות, ווי-
באלד אבער אז די לעצטע ווערטער
„ארץ זבת חלב ודבש" האבן א שייכות
מיוחדת צו בכורים דוקא כנ"ל, האט
דעריבער אן ארט צו לערנען אז דער
פסוק „היום הזה" באציט זיך צו בכורים.

(20) ראה שם, כב.

(20*) רש"י לעיל כו, ב.

(21) להעיר אשר במעשר בקר וצאן מפורש לא
יבקר בין טוב לרע (בחוקותי בסופה).

(22) כו, ב. וכו' בפרשי תשא לד, כו.

(23) ונפק'מ גם להלכה דבכורים ציל מארץ כוז
דוקא „ארץ זבת חלב ודבש", משאיכ במעשרות כו'
— ראה ספרי שם. בכורים פ"א מ"י. וראה רדב"ז
וכס"מ • (בשם מהרי"ק) לרמב"ם הלכות בכורים
רפ"ב, דגם הת"ק (בכורים שם) ס"ל דעבר הירדן
פטור מה'ת (ופליגי רק בדרבנן). וכבר האריכו בזה
ואכ"מ.

(24) פרשי כו, ג.

(25) פרשי שם, ב.

(26) ואתחנן ה, כ.

(27) שם, כג-כד.

(28) שופטים יח, יח.

(*) וכבר העירו דבכס"מ שלפנינו טה"ד דמוכה.
וגם בהציון שם למהרי"ק צ"ל: ס"י קכב.

דערפאר איז מוכרח צו זאגן אז דער
„וענית“ מלמעלה איז געווען דורך בת
קול ²⁹.

ח. פון די „ענינים מופלאים“ ³⁰ אין
דעם פירוש רש"י:

די הסברה אין זיין פירוש, אז דער
פסוק „היום הזה וגו'“ רעדט וועגן מצות
בכורים היות ער באציט זיך צו די
ווערטער „ארץ זבת חלב ודבש“ וואס
שטייען גלייך פאר דעם, איז מתאים מיט
דעם ביאור פון אלטן רבי'ן אויף דעם
פסוק:

אין לקו"ת ³¹ איז מבואר, אז דער פסוק
„היום הזה“ איז מחובר צום „ארץ זבת
חלב ודבש“ פון פריערדיקן פסוק, וואס
דעריבער זיינען די ראשי תיבות פון
די פיר ווערטער „ודבש היום הזה הוי'“
— „צירוף הוי' אחת“ ³², ווייל דער וא"ו
פון „ודבש“ איז „מחובר למקרא שלמטה
הימנה“.

און כשם ווי גערעדט פריער אין חלק
הפשט, אז דער פסוק איז מחובר צו אלע

פיר ווערטער „ארץ זבת חלב ודבש“,
אבער ³² לאידך איז דער עיקר החיבור
מיט „דבש“ ווייל דער חיוב צו בריינגען
בכורים איז נאר שייך ביי דבש (און ניט
ביי „חלב“) —

עד"ז איז עס אין דעם ביאור ע"פ
חסידות אין לקו"ת, ווי ער זאגט דארט
אז „המקרא מחובר לפרשה שלמעלה
הימנה שמסיימת ארץ זבת חלב ודבש“
— אז דער חיבור איז צו אלע פיר
ווערטער, פונדעסטוועגן איז דער עיקר
חיבור דוקא צום ווארט „ודבש“, וואס
זיין וא"ו איז מחובר צו די ראשי תיבות
פון „היום הזה הוי' וגו'“ ביז זיי זיינען
„צירוף הוי' אחת“.

ט. אין לקו"ת ³² אויפן פסוק „היום
הזה“ איז מבואר נאך אז ענין, אז „היום
הזה וגו' קאי על ר"ה“ — און אויך דער
ענין איז מתאים מיט רש"י'ס פירוש אז
אין דעם פסוק רעדט זיך וועגן בכורים,
ווייל ע"ד ווי ראש השנה, זיינען אויך
בכורים אז ענין פון ראשית ³³.

נאכמער: בנוגע דעם חילוק צווישן
בכורים און תרומה — וואס הגם אז
אויך תרומה הייסט „ראשית“ ³⁴, דאך
זיינען בכורים קודמים לתרומה (און ווי
רש"י זאגט פריער ³⁵ „לא הקדמתי
תרומה לבכורים“) — איז מבאר דער
ציצ באריכות אין אוה"ת פון דער היינ-
טיקער סדרה ³⁶, אז דער „ראשית“ פון
תרומה איז דער ענין פון תורה, וואס

29) ויש להוסיף — עכ"פ ע"ד ההלכה והמדרש
או לחידודי — שעי"ש. בת קול מברכתו כ"י מתורץ
מכיון שהברכה ובלשון הבטחה היא, תשנה לשנה
הבאה, איך יתכן שנפסקה הבאת ביכורים ולא
נתקיימה הברכה אצל מבאי בכורים (בשנה ש)לפני
חורבן בית המקדש, כן — אסור למכור שדהו, ועאכ"כ
שביד אסור למכור שדהו לגבות חוב וכיו"ב
— משא"כ בבית קול" דאין משגיחין בב"ב (ברכות
נב, רע"א ושי"ג), כן ברכה כוז אפשר להתבטל בסיבת
החטאים של המתברך. אבל להעיר מפרש"י וישלח
לב, יא (לענין הבטחת הקבי"ה), וראה רמב"ם
בהקדמה לפיה"מ (ד"ה והחלק השני בענין הנביא).
ואכ"מ.

30) ל' השל"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

31) ריש פרשתנו (מא, ג).

32) הקדמת תקו"ז (ט, ב). והובא בפרדס שער
פרטי השמות פ"ד (וענין צירוף זה ראה שם פט"ו.
ע"פ ש' השמות פ"ו). והוא צירוף השולט בחודש
חשוון (מ"ח ריש מס' חשוון).

32) ראה אוה"ת עה"פ (ע' תהרנג).

32*) שם.

33) משפטים כג, יט. תשא לד, כו. פרשתנו כו, ב
(„מראשית“).

34) שופטים יח, ד (ובפרש"י). קרח יח, יב
(ובפרש"י).

35) כו, ג.

36) ע' תהרלג ואילך. תהרלט ואילך.

אָדער סיבות צו דער בחירה; און דער-
פֿאַר נעמט זיך די בחירה פון אַזאַ דרגא
וואו (מעלת ו) מעשה התחתונים זיינען
ניט תופס מקום — ס'איז „אח עשו
ליעקב“⁴⁴, ביידע בשוה (ובחי) המקיפים
וואָס זיינען העכער פון השתלשלות
האַבן מער אַ שייכות צו אוה"ע, ווי באַ-
וואוסט אין דעם ענין פון בכורה
דעשו⁴⁵, און פונדעסטוועגן איז „ואוהב
את יעקב“⁴⁶. די בחירה איז מצד דעם
שורש פון נשמות וועלכע זיינען מושרש
אין עצמותו ית', בחי' „בכורים“
שבנשמה, וואָס מצד דער בחינה איז
„יעקב הוא הבכור“⁴⁷, די בחירה איז אין
ישראל דוקא⁴⁸.

י"ד. ע"פ הנ"ל וועט מען אויך פֿאַר-
שטיין וואָס רש"י איז מדגיש בפירושו
(אין דעם פריערדיקן דבור המתחיל)
אויף די ווערטער „היום הזה ה'א מצור“
— „בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו
בו ביום נצטוית עליהם“: דער פירוש פון
„בכל יום יהיו בעיניך חדשים כו"י איז,
אַז אויך אין די טעג וועלכע מ'פֿאַר-
נעמט זיך מיט אַנדערע מצות און מיט

אויף איר שטייט³⁷ „הוי קנני ראשית
דרכו“, און דער „ראשית“ פון בכורים
גייט אויף נשמות ישראל, וואָס אויף זיי
שטייט³⁸ „קדש ישראל להוי ראשית
תבואתה“. און כשם ווי „ישראל קדמו
לתורה“³⁹, אַזוי זיינען אויך בכורים
קודמים לתרומה.

און ווי דער צ"צ איז דאָרט מבאר
באריכות, אַז דער ענין פון „בכורים“
שבנשמות ישראל איז פֿאַרבונדן מיטן
עצם הנשמה ווי זי איז מושרש אין
עצמות, וואָס דאָרט איז „מחשבתן של
ישראל קדמה לכל דבר“⁴⁰, כולל אויך
לתורה.

און דערמיט איז פֿאַרשטאַנדיק די
שייכות פון בכורים צו ראש השנה, ווייל
די עבודה פון ראש השנה איז קבלת עול
שמצד עצם הנשמה (וכמבואר בכ"מ⁴¹)
אַז קב"ע שבכל השנה איז למטה מכחות
הפנימיים, און קב"ע פון ר"ה איז דער
ביטול שמצד עצם הנשמה, וואָס דאָס
איז די בחי' פון „בכורים“ — „ראשית“
— עצם הנשמה, כנ"ל.

[וועד י"ל: פון די ענינים עקריים
בר"ה איז, וואָס דעמאָלט ווערט נתגלה
דער „אתה בחרתנו“, די בחירת הקב"ה
אין אידן, ווי מיר זאָגן בתפלת ר"ה:
„יבחר לנו את נחלתינו גו"י“⁴² — און אַט
די בחירה איז מצד „בכורים“ שבנשמה,
עצם הנשמה. והביאור: אמיתית ענין
הבחירה איז נאָר באופן אַז זי איז אינ-
גאַנצן ניט געבונדן מיט קיינע טעמים

44 מלאכי א. ב.

45 ראה תרי"א, תרי"א וואוה"ת ר"פ וישלח. אוה"ת
שבהערה הבאה. וועד.

46 ראה אוה"ת פרשתנו ע' תתרלו ואילך. ע'
תתרמ"ג.

47 ועפ"י שם באוה"ת שם (ע' תתרלח) שביטול
יניקת החיצונים („לא תבשל גדי בחלב אמו")
שנעשה מצד בחי' בכורים שבנשמה, הוא „ע"ד גרש
את האמה הזאת ואת בנה"י שלבאר השייכות דפסוק
זה להקריאה דריה. כי ע"י התעוררות הקב"ע שמצד
עצם הנשמה, בחי' בכורים, פועלים שיהי' גרש את
האמה הזאת ואת בנה"י — ואוהב את יעקב ואת עשו
שנאחי.

ולהעיר אשר חגה"ש — זמן מתן תורתנו שאז
בחר הקב"ה בישראל (ראה שו"ע אדה"ז סי' ס"ד)
— נקרא „יום הבכורים“. וראה המשך וביום
הבכורים תרג"ד בסופו.

37 משלי ח, כב.

38 ירמ"י ב, ג.

39 תדבאר פי"ד.

40 ב"ר פ"א, ד.

41 ראה באורכה המשך ר"ה תשי"ז פ"ג ואילך.

42 קודם התקיעות. וראה באורכה לקו"ש ח"ד ע'

1147-8. לעיל ע' 164. לקמן ע' 282, 350 ואילך.

43 תהלים מז, ה.

געדענקען „בכל יום“ דעם ציווי פון בכורים, און נאך איז אן אופן פון „חדשים“ — ניט „כחדשים“ (בכ"ף הדמיון) ווי רש"י בריינגט במק"א⁴⁹ בנוגע לתורה ומצות?

וע"פ הנ"ל איז עס פארשטאנדיק: אין אלע ענינים וואס א איד טוט, אויך אין דער עבודה וואס איז שייך צו כחות פרטים, דארף זיין נרגש דער ביטול און קבלת עול שמצד עצם הנשמה. וע"ד הידוע אין דעם ענין פון קב"ע דר"ה (וואס נעמט זיך פון בחי' „בכורים“ שבנשמה כנ"ל), אז מ'דארף „מיט-נעמען“ דעם קב"ע דר"ה אז עס זאל מאיר זיין אויך אין כל ימי השנה; אזוי איז עס אויך „בכל יום“, אז אין אלע ענינים וואס א איד טוט טאג טעגליך דארף ער דערהערן מיט דער גאנצער פרישקייט דעם ציווי פון בכורים — דעם ביטול שמצד עצם הנשמה.

[און ווי דער צ"צ איז דאָרט מבאר³⁶ דאָס וואָס שטייט אין תנחומא⁵⁰ אז מען האָט מתקן געווען תפלות אַנשטאָט בכורים, ווייל תפלה פאַרבינדט די נשמה שלמטה מיטן שרש ומקור הנשמה, און דערפאַר דאַרף זיין די הקדמה פון תפלה פאַר לימוד התורה, ווייל בכדי דער לימוד התורה זאל זיין כדבעי, מוז פריער זיין די התעוררות פון עצם הנשמה, וואָס קומט ע"י עבודת התפלה י"י].

יא. נאָך אַז ענין וואָס ווערט פאַר-שטאַנדיק אין פרש"י דורכן ביאור פנימי הנ"ל בענין הבכורים: א ברכה שתוכנה

לימוד פון אַנדערע פרשיות אין תורה (ניט מענין ומצות בכורים), אויך דע-מאלט דאַרף זיין „כאילו בו ביום נצטוית עליהם“⁵¹ — אויף די „חוקים האלה ואת המשפטים“, וואָס לויט פרש"י ווערט דערמיט געמיינט מצות בכורים⁵².

ולבאורה: וואָס איז דער טעם וואָס ביי כללות התורה והמצות איז אזוי נוגע צו

48) שוזה החידוש על מה שפרש"י לעיל בפ' יתרו (יט, א). שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנו, ובפ' ואתחנן (ו, ו). לא יהי בעיניך כו' אלא כחדשה כו', ובפ' עקב (יא, יג). שיהיו עליכם חדשים כאילו שמעתם בו ביום⁵³ — שבכנה"ל המדובר הוא שבעת קיום התמיצ' צ"ל (לא כדיוטגמא ישנה כו' — פרש"י ואתחנן שם — כ"א) חדשים כו'; משא"כ בנדוד' ש, בכל יום⁵⁴ — גם כשאנו עוסק בהחוקים האלה ואת המשפטים (בכורים) — יהיו בעיניך חדשים כו'.

וההכרח לזה הוא ממשני. היום הזה⁵⁵ (ולא „היום“ סתם — ככפ' ואתחנן ועקב שם); ולכן מפרש גם משניא' לקמן בפרשתנו (כו, ט). היום הזה גר' — בכל יום יהי בעיניך כאילו היום באת עמו בבית⁵⁶. [ואף שגם בפ' יתרו שם נאמר, ביום הזה⁵⁷ (ובכ"ז לא פרש"י „בכל יום כו'“) — כי שם אין תיבת „הזה“ מיותרת (שהרי אפ"ס לכתוב „ביום באו גר'“), אלא שלא הי' צריך לכתוב אלא ביום ההוא (פרש"י שם); משא"כ בנדוד' (וכן לקמן פרשתנו הנ"ל) שתיבת „הזה“ מיותרת, דהוליל (ככפ' ואתחנן ועקב שם) „היום“ סתם].

וראה לקריש' חכ"ד ע' 193.

48*) וכמו שהוא בהנהגת כל בני — גם בן חמש ועוד קודם לזה, שהתחלת כל יום ויום הוא באמירת „מודה אני (איני כפוי טובה) כו' שהחזרת וכו'“.

ולחסיף (גם ע"ד ההלכה): 1) יצי"מ צ"ל וזכירתה בכי' והייתה „מאפילה לאור גדול“ (טובה גדולה), והייתה על מנת והבאתי אתכם אל הארץ גר'. ולהעיר אשר „ארמי גר'“ הוא חלק עקרי בהגשים. 2) כל חלב (הכי משובח — בכורים) להו"י צ"ל „בכל דבר“ — רמב"ם (סוף הל' איסורי המזבח) ושו"ע ייד' הל' צדקה (סיום רמח).

*) כידועה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר דמבן שלש יום הגזירה והנחת פיאות הראש) נהגו להדר להרגיל את החינוך בענין נשיאת ט"ק וברכות השחר וברמח"ז וק"ש שעל המטה (היום יום ע' נא).

49) ואתחנן ו, ו (וכ"ה בספרי שם). בפרש"י יתרו (יט, א) עקב (יא, ג) — בלי כ"ף הדמיון. נת' בלקריש

חכ"ד ע' 193.

50) ריש פרשתנו.

51) ולכן בכורים (תפלה) קודמים לתרומה

(תורה).

מען ניט קיין בכורים פון תמרים
שבהרים כו' (56);

אויך — די בכורים פון די פירות
פארברענט מען ניט אויפן מזבח, נאר זיי
זיינען נאכלין לכהנים⁵⁷, און מען עסט
זיי אין אן אופן פון „ושמחת“⁵⁸. ד.ה.:
מען נעמט די בחינה פון „בכורים“, דער
שורש ומקור הנשמה, און מען פאר-
בינדט עס מיט אכילה גשמית — דם
ובשר כבשרו — און אכילה בשמחה.

און וויבאלד אז דער שחר גיט דער
אויבערשטער מדה כנגד מדה, כנ"ל,
דערפאר איז די ברכה וואס א איד
באקומט פאר מצות הבאת בכורים —
„תשנה לשנה הבאה“: סיועלן ביי אים
וואקסן „מראשית“ — גוטע געשמאקע
פירות און עס וועט ביי אים זיין דער
„ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה'
אלקיך ולביתך“⁵⁹.

און די זעלבע זאך איז בנוגע צו דער
עבודה פון ר"ה (וואס דאס איז ענין
הבכורים כנ"ל), אז דורך דעם וואס א
איד איז מעורר ביי זיך די תנועה פון
ביטול און קביע שמצד עצם הנשמה,
גיט אים דער אויבערשטער⁶⁰ א כתיבה
וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה,
בעניני הרוחניים, און אויך בעניני
הגשמיים, לו ולבני ביתו, בכל המצטרך,
בבני חיי ומזוני רוחי.

(משיחת ש"פ תבוא תשכ"ח)

הבטחה איז שייך בלויז אויף אזוינע
ענינים וואס זיינען ניט תלוי אין בחירת
האדם; אויף תומצ' אבער, וואס ביי זיי
דארף זיין „ובחרת בחיים“⁶², ומהכל⁶³
בידי שמים חוץ מיראת שמים איז
לכאורה ניט שייך קיין הבטחה — היינט
ווי אזוי זאגט מען אז „בת קול מברכתו
. . תשנה לשנה הבאה“?

אבער לויטן ביאור הנ"ל, אז דער ענין
פון בכורים איז די בחי' פון עצם
הנשמה, איז עס פארשטאנדיק: וויבאלד
די ברכה איז נוגע דער התעוררות פון
עצם הנשמה, איז עס ניט בלויז קיין
טחירה ניט צו בחירת האדם, נאר
אדרבה, מצד עצם הנשמה קומט טאקע
דער „ובחרת בחיים“⁶⁴.

[אויך אין דרך הפשט איז עס מובן,
ווייל בפשטות איז דער תוכן פון הבאת
בכורים — אויסצודריקן די הודאה צום
אויבערשטן, וואס דאס קומט מצד דעם
וואס ער איז ניט קיין כפוי טובה
(כפרש"י לעיל⁶⁵); און וויבאלד אז א
מענטש איז בטבעו ניט קיין כפוי טובה,
וועט ער דאך במילא זיכער וועלן ברענג-
גען בכורים].

יב. ווי געזאגט פריער, דארף מען
דעם ביטול שמצד עצם הנשמה פאר-
בינדן אויך מיט די כחות פרטים, און
אויך דער ענין דריקט זיך אויס אין
הבאת בכורים; ווארום בכורים ברענגט
מען דאך פון גשמיות'דיקע פירות, און
אין דעם גופא — דוקא גוטע און געש-
מאקע פירות (וואס דערפאר ברענגט

(56) בכורים פ"א מ"ג. רמב"ם הלכות בכורים פ"ב
ה"ג.

(57) קרח יח, יג.

(58) רמב"ם שם פ"ג ה"ז.

(59) פרשתנו שם, יא.

(60) כידוע בענין „כל שנה שרשה בתחלתה
מתעשרת בסופה" (ר"ה טז, ריש ע"ב).

(52) נצבים ל, יט.

(53) ברכות לג, ב. ושי"ן.

(54) ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 35 ואילך.

(55) כו, ג.

תבא ב

מ'געפינט אין גמרא⁸, „הנך כולהו ברכתא ניהו“⁹

בדוגמא לזה איז עס בנוגע די פירוש רש"י אויף דער תוכחה: דער פשט פון רש"י קומט ארויסבריינגען דעם גודל הלא-טוב לפי פשוטו של מקרא; אבער לויט יינה של תורה פון רש"י, קומען די זעלבע ווערטער פון רש"י ארויס-בריינגען די פנימיות און מוסיף זיין הדגשה אין די ברכות נעלות פון דער תוכחה.

ב. ביים סיום התוכחה¹⁰ זאגט דער פסוק: „והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות ואין קונה“.

בפשטות איז מובן, אז וויבאלד דער פסוק שטייט ביים סוף וסיום פון דער תוכחה, קומט ער ארויסבריינגען א היפך הטוב גדול ביותר — איז נישט מובן: וואס איז די גוואלדיקע פורעניגות פון דעם וואס אידן וועלן זיך אומקערן אין מצרים וכו' ¹¹ און קיינער וועט זיי נישט וועלן קויפן ¹² אלס עבדים ושפחות?

א. שוין גערעדט פיל מאל¹, אז כאטש רש"י קומט מפרש זיין לכל לראש פשוטם של כתובים, אנטהאלט אבער זיין פירוש אויך יינה של תורה, פנימיות וריזן דאורייתא, ווי דער באוואוסטער ווארט פון אלטן רבין², וואס די וואך פ' קומי אורי ח"י אלול איז זיין יום הולדת, וידוע³ דער ווארט פון בעש"ט בזה (בנוגע הולדת פון אלטן רבין — ביום הנ"ל), וואס זיין יום הולדת איז ביום ח"י אלול

און אזוי איז עס בנוגע די פירוש רש"י בפרשתנו אויף די דברי תוכחה.

און מ'קען זאגן אז, עס איז נאך מער בנוגע פירוש רש"י בהתוכחה, לויט דעם ביאור פון אלטן רבין אין לקוטי⁴ בנוגע די דברי תוכחה עצמם: הגם אז בגלוי איז זייער תוכן היפך הברכה, איז אבער „לפי האמת אינם רק ברכות“⁵. תורה האט אין זיך סתים וגליא, און דער סתים ופנימיות ונשמה⁶ פון די קללות איז אן ענין פון ברכות נעלות ביותר⁷ (ע"ד ווי

(1) ראה לקוטי ח"ה ע' 1, ושי"נ.

(2) היום יום ע' כד.

(3) ספר השיחות תשי"ח ע' 129.

(4) בחקותי מה, סע"א ואילך — ע"ד התוכחות דפ' בחקותי. וראה לקוטי ח"ז ע' 233. ועוד. וראה ש"ך עה"ת פרשתנו (כח, טו): בנגלה היא תוכחת ובנסתר היא אהבת ה' דברי אהבה (ומפרשם בפרטיות). ובסוף התוכחה שם: ובנסתר כולה נחמה. אוה"ת ראה ע' תרמה ואילך.

(5) ראה היום יום ע' פח (הובא בלקוטי שם) ע"ד התוכחות דפרשתנו.

(6) זח"ג קנב, א.

(7) ובאוה"ת פרשתנו (ע' תתרצב ואילך) מכאן בארובה, שהתוכחות האלו דפרשתנו קאי הכל על הרע שבנוגה, על אויבך. וראה לקוטי שם מה, ב. מט, א ואילך.

(8) מ"ק ט, ב. ולהעיר, שדוקא רש"י, שענינו גילוי פנימיות וסתים דאורייתא, גילה שהן ברכות (ראה לקוטי ח"א ע' 283 ואילך).

(9) ע"פ הנ"ל יש לבאר מה שקבעו התוכחות בעליות הכי חשובות — דפ' בחקותי בשלישי (ראה טושי"ע א"ח סקל"ו) ודפרשתנו בששי (ראה שער הכוונות ענין קריאת ס"ת דרוש ב (פעי"ח שרי"ח פ"ט. ועוד) הובא בבאה"ט א"ח ס"ס רפב. וראה מג"א שם סק"ט).

(10) כח, סח.

(11) להעיר מ"פ בשלח. שלח יד, ד. וראה לך יג, יוד.

(12) להעיר מבח"י כאן: ואין קונה זו מדה טובה.